

INHOUD

Woord vooraf	blz. 3
Ter inleiding	4
Rond het ontstaan	5
Op eigen benen	18
Broek in Waterland	26
De periode tot 1943	31
De periode vanaf 1943	43

Woord vooraf	blz. 3
Ter inleiding	4
Rond het ontstaan	5
Op eigen benen	18
Broek in Waterland	26
De periode tot 1943	31
De periode vanaf 1943	43

**GEREFORMEERDE
KERK
MONNICKENDAM**

1889 - 1989

GEREFORMEERDE
KERK
MONNICKENDAM
1889-1989

uitgave van de Gereformeerde kerk
te Monnickendam
1989

De bij deze gelegenheid gemaakte foto laat zien dat niet alle oud-predikanten aanwezig zijn. De eerste predikant, ds. Faber, was niet in staat om te komen en de predikanten Ubbink en Koppenaal zijn niet uitgenodigd vanwege hun breuk met de Gereformeerde Kerken. Hun namen worden zelfs niet genoemd. Alleen ds. Bos verwijst er in zijn toespraak nog even naar, als hij spreekt over de "schokkende gebeurtenissen van 1926" en de daardoor opgeroepen "stemming van moedeloosheid" in de gemeente.

Alle aandacht gaat natuurlijk uit naar de instelling van de kerk die vijftig jaar daarvoor plaats gevonden had. Typerend voor de sfeer waarin dat gebeurt is het nu volgende gedeelte uit de preek van ds. Ferwerda (opgenomen samen met de gehouden toespraken in het boekje dat bij deze gelegenheid werd uitgegeven onder de titel "Wanneer uw kinderen morgen vragen zullen" (Jozua 5:6), blz. 12):

10 Juli 1889! Onze gedachten gaan op dezen morgen en heel dezen dag terug naar dien voor Monnickendam zoo gewichtigen datum, met ontroerde dankbaarheid. Waarom? Omdat toen door de feiten gebleken is, dat God in Zijn genade zich ontfermd heeft over Zijn Kerk in deze plaats.

Want ja, Zijn Kerk was nog hier! Zij was er nog, maar hoe? Wegschuilend in, bijna tot onherkenbaar wordens toe verminkt door menselijke inzettingen, die haar levenssappen tot den wortel toe wegsogen, die als een in stilte voorwoekerende kwaal haar krachten deden wegvloeien. (...)

Het menselijk regiem waar zij machteloos aan overgeleverd was, dwong haar, op straffe van allerlei reglementaire tuchtmaatregelen, om mannen op haar kansel toe te laten - 't woord predikers wil mij hier niet over de lippen - mannen, die bedekt maar ook wel openlijk, voorzichtig maar ook wel fel en soms zelfs spottend, de grond-waarheden aantastten van ons Christelijk geloof. En in verdraagzaamheid gaf dit regiem naast de waarheid aan leugen een wettige plaats; liet het, o ja zeker, Christus en Zijn Woord wel toe, maar naast Hem ook Belial en zijn giftige bestrijding van het kruis.

Een jaar later, na het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog heeft men weer heel andere dingen aan het hoofd, al laat de bezetting over het algemeen het kerkelijk leven, zoals ds. Visser vaststelt in 1942, "onberoerd". De meeste dingen gaan gewoon door, tot kerkelijke scheuringen (in 1944) aan toe.

Er was in die tijd een kinderkoortje dat zong tijdens de Kerstzangdienst in 1941 en bij andere bijzondere gelegenheden. Ook werd er een kerkkoor gevormd dat de gemeente hielp bij het zingen van de vernieuwde psalmen.

Dit gelegenheidskoor heette naar de uitgave van die psalmen "Psalter 36".

Door de oorlog is men wel beperkt in zijn mogelijkheden. Zo worden in de winter de vergaderingen van de jeugdverenigingen opgeschort vanwege het gebrek aan brandstof. Men moet als kerkeraad ook reageren op zaken zoals het bevel om koninginndag in de kerkdienst te negeren en het advies van de synode om de "arbeidsdienst" van gemeenteleden in Duitsland zoveel mogelijk tegen te gaan of anders de tewerkgestelden reisattestaties mee te geven.

De diakonie zorgde onder meer voor de opvang van kinderen uit de grote steden.

Het beroepingswerk gaat intussen gewoon door. Eind 1942, vertrekt ds. Visser naar Oudewater.

DE PERIODE VANAF 1943

De tijd na de Tweede Wereldoorlog kan men karakteriseren als een tijd van grote veranderingen, ook in het kerkelijk leven. Het is opvallend dat veel zaken, die daarbij in andere plaatsen tot grote beroering hebben geleid, in Monnickendam weliswaar niet zonder discussie maar uiteindelijk toch vrij probleemloos verliepen, zoals vrouwenstemrecht, het ritmisch zingen (1952), de invoering van "de 119 Gezangen" (1964), de vrouw in het ambt (1971) en de invoering van het Nieuwe Liedboek (1973).

De tijd na de oorlog is voor de Gereformeerde kerk van Monnickendam ook de tijd van de BOUWACTIVITEITEN. Door de groei van de gemeente was de kerk in de Schoolsteeg (in 1959 omgedoopt tot Schoolstraat) allang te klein. Reeds in 1931 zijn er plannen voor uitbreiding. Maar pas in 1953 wordt er echt iets gedaan. In plaats van de kleine komt er een grote galerij. Dit broeinest van ondeugd, een voortdurende zorg voor de kerkeraad, biedt slechts tijdelijk verlichting. Vanwege de snelle groei van Monnickendam moet men al gauw weer iets nieuws bedenken.

Inmiddels werd er al wel een nieuwe pastorie gebouwd in plaats van het wel zeer grote huis aan de Kerkstraat, dat volgens dhr. Mars nooit goed is bevallen als pastorie. Geen enkele predikant zou er echt tevreden mee zijn geweest, met uitzondering van ds. Minnema die er kon ijsberen zoveel hij maar wilde. De nieuwe pastorie (te zien op de foto van de fam. Erkelens) verrijst in 1957 aan de Nieuwe Zijds Burgwal op de plaats van twee onbewoonbaar verklaarde huisjes. Negen jaar later wordt ernaast nog een garage gebouwd.

In datzelfde jaar, 1966, wordt ook het nieuwe kerkgebouw voltooid. De opening is op vrijdag 28 oktober. Daar is heel wat overleg, getwijfel en geharrewar in de kerkeraad, gemeente, commissie van beheer en bouwcommissie aan vooraf gegaan. Eerst naar aanleiding van de keuze tussen verbouw of nieuwbouw, toen van de plaats (in de Kerkstraat of elders?) en tenslotte van de uitvoering van talrijke details. Maar als het erop aankwam was er een grote eensgezindheid en werklust om het karwei te klaren.

Ook over de naam was men het snel eens. In de notulen van de kerkeraadsvergadering van 19 augustus 1965 is men er opvallend kort over. Aan het einde van een lange avond kiest men na enig "brainstormen" voor de naam "Opstandingskerk".

Zo kwam dan de Gereformeerde kerk, naar de woorden van een ouderling, uit een verscholen hoek nu voor het forum van de gehele stadsbevolking.

Voor een nieuw orgel was er geen geld. Ook het idee om een electronisch orgel te kopen werd verworpen. Vandaar dat behalve de kanselbijbel ook het orgel werd meegenomen naar de nieuwe kerk. Het werd overgeplaatst door dhr. Bik met behulp van een aantal gemeenteleden, die vanwege de afnemende gezondheid van dhr. Bik hierbij belangrijk werk hebben verricht. Het resultaat was helaas niet bevredigend. De organisten kwamen met een hele waslijst van klachten. Al in 1968 is er een restauratie noodzakelijk. In 1970 stelt de commissie van beheer een orgelfonds in voor de aanschaf van een nieuw orgel.

Bij de kerk was ook een kosterwoning gebouwd. Er is in 1968 nog overwogen om ook een nieuwe pastorie aldaar te laten plaatsen. Maar men was op dat moment het bouwen moe. Dat duurde tot 1978. Toen sprak de gemeente zich uit voor het plan tot uitbreiding van de bijgebouwen. Eind 1979 is die uitbouw voltooid.

Een andere zaak die in deze periode veel aandacht zal krijgen is de TOENADERING TOT DE ANDERE KERKEN. Zoals wel blijkt uit de toespraken bij het 50-jarig jubileum kwam daar vooralsnog niet veel van terecht. Het bleef beperkt tot algemene zaken zoals de gezamenlijke

recente foto van de Opstandingskerk (gebouwd in 1966) en het bijgebouw (1979); het houten kruis op de voorgrond is een geschenk van de bouwers; in 1986 werd het door onbekenden vernield, maar het werd weer snel in ere hersteld en versterkt door de "kerktimmerman" Gerrit Klok

strijd tegen de kermis (1905) en de gezamenlijke dienst in de Grote kerk ter gelegenheid van het 25-jarig jubileum van koningin Wilhelmina (1923). Wanneer een lid van een andere kerk zich bij de Gereformeerde kerk wilde aansluiten, gebeurde dat niet dan na ernstig en diepgaand onderzoek van leer, leven en beweegredenen.

De oorlog bracht weinig verandering in de kerkelijke hokjesgeest. Slechts aarzelend wordt er in 1946 een afvaardiging naar de intrede van de nieuwe Lutherse predikant, ds. Johannes, gestuurd. Bij de intrede van de Hervormde predikant ds. Verbaas in 1956 gaat dat al vlotter. Ook als het gaat om de herdenking van de Reformatie verloopt de samenwerking redelijk goed. Behalve in 1957. Men houdt zich afzijdig vanwege de deelname van de (vrijzinnige) Doopsgezinde predikant. Ds. Corporaal die in Edam wel samen met de Doopsgezinden de 31ste oktober had herdacht krijgt een ernstige vermaning van de Monnickendamse kerkeraad.

In 1960 is er op initiatief van de Hervormde, Lutherse en Doopsgezinde predikanten overleg tussen de kerkeraden der protestantse kerken. Dit levert nog geen concrete resultaten op. Het idee, bij voorbeeld, van een gezamenlijke viering van het Heilig Avondmaal, zoals al eens geopperd door ds. Bijlsma in 1954, staat de Gereformeerden verre.

Begin 1963 stelt de Hervormde kerkeraad voor aan de Gereformeerde kerk, die zich in die tijd bezint op de vraag of er een nieuwe kerk gebouwd moet worden, om voortaan van hetzelfde kerkgebouw, de Grote Kerk, gebruik te maken. De koude hoeft geen bezwaar meer te zijn, want bij de restauratie is ook een verwarming ingebouwd. De relatie tussen Hervormden en Gereformeerden is op dat moment echter nog te kil. De Gereformeerde kerkeraad is eensgezind in zijn oordeel dat men hierop niet kan ingaan.

Ook het aanbod om tijdens de bouw gebruik te maken van de Grote Kerk werd afgeslagen. Men gaf, als bij bijzondere diensten de kerk te klein was, de voorkeur aan het verenigingsgebouw.

Toch komen er steeds meer onderlinge contacten, zoals via de kantoorij van de Grote Kerk welke ook Gereformeerden onder zijn leden telt en daarom ook graag meewerkt aan diensten in de Gereformeerde kerk. Ook via het jeugdwerk zijn er goede en intensieve contacten.

In 1967 wordt een plaatselijke Raad van Kerken opgericht. Het idee van zo'n interkerkelijk werkcómité wordt waardevol geacht, maar de voorstellen waarmee men komt stuiten op enige weerstand. Toch nemen ook de Gereformeerden vanaf 1968 deel aan de oecumenische diensten. In 1971 komt de g.j.v. met het voorstel om een oecumenische dienst te houden op Pinksteren. De kerkeraad zegt bewondering te hebben voor de suggestie, maar voelt er

verder niets voor. Hetzelfde voorstel komt een jaar later nog eens ter tafel, maar nu via de Raad van Kerken. Het resultaat blijkt hetzelfde. Pas in 1989 is men er aan toe. Inmiddels zijn er dan ook al ongeveer twaalf gezamenlijke diensten met de Hervormde gemeente per jaar. Het was indertijd begonnen met een gezamenlijke nieuwjaarsmorgendienst. Ook met de andere kerken is er samenwerking op tal van gebieden maar met behoud van eigen aard, karakter en kerkgebouw.

BIJDRAGE door DS. VAN WILGENBURG

4 april 1943 - 9 december 1945

Als je zo deze data voor je ziet, denk je: Wat was dat maar kort. Maar wanneer je je realiseert, dat we 't hebben over oorlogsjaren en wel de moeilijkste daarvan,

weet je, dat de uitspraak: "in korte tijd kan er véél gebeuren" geen ijdel gezwets is. Nu me gevraagd is een paar herinneringen uit die dagen ten beste te geven, besef ik weer, dat 't eigenlijk een soort tropenjaren waren. En die tellen dubbel. 'k Zal waarachtig een keuze moeten doen, anders heb ik een heel boek nodig en nog een dik boek óók!

Wij waren nog maar kort, héél kort bewoners van de pastorie (Kerkstraat 35) toen 's morgens om 'n uur of zeven een luid gebons op de monumentale voordeur me uit bed deed springen. 'k Haastte me naar 't openstaande schuifraam en keek naar beneden recht in 't omhooggeheven bebloed gezicht van een bebaarde Jood. Hij leek op Jezus, zoals ik me Hem altijd had voorgesteld. De stoep was vol bloed-

ds. G. van Wilgenburg, geb. 1917, hulp. in Laren 1942 en Den Ham 1942-1943, predikant te Monnickendam 1943, Aalten 1945, Amsterdam 1951, Ref. Church of Australia 1953, Uithoorn 1957, Huizen 1960, Middelburg 1963, Emmen-West 1968, Emmen 1974, emiritus 1981

sporen. Toen ik hem binnen liet, herkende ik hem. Hij was een jonge Christus-belijdende Jood uit mijn geboortedorp. We hebben hem geholpen. Gert Boonstoppel heeft 'em 'n tijd verborgen gehouden. Na een tijd kon hij 't niet meer uithouden in z'n schuilplaats en werd hij door Gert naar Oegstgeest gebracht, waar we hem onderbrachten bij ds. Harder. Daar is hij helaas na een paar maanden door de Duitsers opgepakt. Dat is z'n dood geworden. Ds. Harder, die ook gearresteerd was, is na een tijd, door toedoen van prof. Oranje, toendertijd rector magnificus van de Vrije Universiteit - een man voor wie de Duitsers diep respect hadden - vrij gekomen.

Waarom begin ik met deze persoonlijke herinnering? Eén uit vele? Omdat - hoezeer in 't geheim dan ook - 't verzet tegen de steeds bruter en wreder optredende Duitsers en hun vazallen, in de kleine Gereformeerde Kerk van Monnickendam enkele overtuigde en actieve leden kende.

En vooral begin ik met de herinnering eraan, omdat de latere ontwikkeling van 't gemeentelven een totaal ander beeld zou hebben opgeleverd (naar mijn bescheiden mening tenminste), als dit niet 't geval zou zijn geweest. Met diepe eerbied denk ik aan die mensen terug. Ze waagden hun leven en wisten dat. Telkens en telkens weer stonden ze voor de keus: stoppen? wegwezen? of doorgaan? Je vond hen trouwens niet alleen in de eigen kleine Kerkelijke Kring. We hebben in die tijd velen uit andere kerken en daarbuiten leren kennen, echt leren kennen, die met ons samenwerkten.

'k Had altijd - tenminste enkele jaren lang - ervan gedroomd om wanneer ik ooit een beroep zou krijgen (je kwam bijna niet aan de bak in die jaren) te vragen aan dr. K. Sietsma van Amsterdam-Zuid mij te bevestigen. Bij hem was ik met een aantal jaargenoten op preekclub geweest. Toen puntje bij paaltje kwam ging dat niet door. Hij was in een Duits concentratiekamp omgekomen. M'n voorganger, ds. Gerben Visser, heeft mij toen tot m'n werk ingeleid. 't Was een Feest!

In de voorbereidende gesprekken gaf hij mij een beeld van de gemeente. In die dagen giste en woelde het in de Gereformeerde Kerken in Nederland. Steeds duidelijker werd 't dat er twee partijen waren, die tegenover elkaar stonden. Aan de ene kant prof. Schilder en z'n medestrijders (ik gebruik 't woord opzettelijk). Aan de andere kant de Generale Synode, althans in de meerderheid harer leden. "En", zei ds. Visser, "in Monnickendam zijn ze van de Synode niet zo bar gecharmeerd". Tenminste daar kwam, wat hij zei op neer.

Nu, wie enigszins thuis is in de kerkgeschiedenis van de laatste vijftig jaar, weet wat er in 1944 gebeurd is. De scheuring waarbij de zogenaamde Vrijgemaakte Gereformeerde Kerken ontstonden. Ook in de classis Zaandam

AFSCHEID

in de Geref. Kerk

Ds. v. Wilgenburg: *Als Christus gestaltenis krijgt in het leven, dan is er toekomst*

MONNIKENDAM. Na twee jaar en acht maanden het ambt van voorganger der Ger. kerk te hebben bekleed, nam ds. G. van Wilgenburg Zondagmiddag in verband met zijn vertrek naar Aalten, afscheid van zijn gemeente. De kerk was tot in de paden bezet met belangstellenden.

Ds. van Wilgenburg zei, dat hij zich onder de Monnikendammers thuis voelde. Het afscheid stemde weemoedig. Spr. leerde zijn gemeenteleden speciaal in de lange oorlogsdagen kennen. Hij vergeleek hen, die zich Zondag aan Zondag onder Gods woord schaarden, met anderen, van wie soms tot misselijk wordens toe gerodeld werd. Hij constateerde in verschillende gevallen, dat er buiten vaak schóóner bloemen bloeien. Een en ander kwam tot uiting bij den zwarten handel, de familiekwetsies, enz. Op deze manier was het werk vaak zeer moeilijk. Gelukkig kon spr. getuigen, dat God ook voor de zondaren Zijn Zoon gegeven heeft.

Spr. preekte vervolgens naar aanleiding van 1 Petrus 1: 24 en 25: „Want alle vleesch is als gras en alle heerlijkheid des menschen is als een bloem van het gras. Het gras is verdord en zijne bloem is afgevallen; maar het woord des Heeren blijft in eeuwigheid”.

Spreker was de negende Gereformeerde predikant te Monnikendam. Hij verkondigde steeds het blijvende woord, doch wist dat zijn werk niet was af gekomen. Hij bracht het woord in menselijke zwakheid, maar bad en worstelde om Gods woord te mogen verspreiden, zoodat de boodschap opwekte tot geloof en bekeering. Daarom ergerde spr. zich vaak als er mensen waren, die week aan week in de kerk zaten te slapen....

Ook in Broek in Waterland had spr. graag sterkte en vertroosting gebracht in de samenkomsten bij broeder en zuster Tolk. Hoewel spr. misschien met veel gebreken had gewerkt, het woord was gebracht. Spr. dankte voor de vriendschap, die hij had ondervonden en den steun van den kerkeraad. Blijft men bij het Woord, dan is dat de bevrijding uit alle benauwenis. Als Christus gestaltenis krijgt in het leven, dan is er toekomst.

Er wordt thans beweerd, dat na het vertrek van den voorganger de Ger. Kerk te Monnikendam zal verdwijnen. Zou, zoo zeide spr., de Heer het licht wegnemen van Uw kandelaar? Dat kan zóó zijn, wanneer de gemeente niet leeft bij de schrift. Denkt er steeds om, dat stilstand ach-

teruitgang is! Laat Uw leven geen vleesch worden. Beware de Heere U en mij daarvoor. *Mij geve, dat wij een wijs hart bekommen!*

Nadat de heer Koetsier namens den kerkeraad den predikant een hartelijk woord van afscheid had toegesproken, zong de gemeente den scheidenden herder toe en werd de dienst besloten met het uitspreken van den zegen.

Monnikendams Gereformeerde Kerk verliest een voorganger, die in den betrekkelijk korten tijd, dat hij onder de gemeenteleden werkte, veel heeft meegemaakt en veel in het belang der kerk heeft verricht.

verslag in de N.N.C. van 13 dec. 1945 van het afscheid van ds. Van Wilgenburg. De afscheidsprek zorgde voor enige deining in de gemeente: men voelt zich in zijn eer aangetast en dat nog wel in aanwezigheid van de pers. Er wordt een extra kerkeradsvergadering aan gewijd. Het daaruit voortvloeiende gesprek met de scheidende predikant leidt ertoe dat men de zaak verder laat rusten.

zijn we ermee geconfronteerd. Hoevele, vaak eindeloze vergaderingen zijn er niet gewijd aan "de kwestie". In Zaandam, in Amsterdam, in Landsmeer kwamen de afgevaardigden van de kerken bijeen en 't werd steeds duidelijker: er komt een breuk!!

Toen die kwam deed Monnickendam niet mee. Marken óók niet. En gelukkig waren er meer gemeenten, die heel bleven. 'k Ben er vast van overtuigd, dat de oorzaak van ons niet meedoen niet, zoals in sommige plaatsen van ons werd gezegd, een kwestie was van onverschilligheid of zelfs onkunde, maar dat 't een zeer positieve keuze was. We ondervonden 't aan de lijve, dat we in strijd gewikkeld waren met de duivelse machten: 't vervloekte Nazidom. En dus was 't geen tijd voor onderling kerkelijk gekrakeel. Punt uit!

Er moesten mensen geholpen worden, wapens verborgen, die in de nacht door Engelse vliegtuigen waren gedropt, voedsel gesmokkeld voor een hongerige stad, water opgevangen en gezuiverd voor de zuigelingen (er stierven er toch nog in de stad ettelijke door ingewandinfecties). Op de straten zag je mensen terug komen uit de Wieringermeer met hun fiets op anti-plof banden of met een karretje op weg naar Amsterdam bijna thuis van hun hongertocht, Amsterdam waar maar al te dikwijls op de pont over 't IJ alles werd afgepakt door de Duitse soldaten of door de landverraders, die hen hielpen.

Wie denkt er dan aan kerkscheuring...?

Wat heeft de kerkeraad en wat heeft de gemeente bewust gekozen!

Zo bleef de scheuring Monnickendam bespaard.

In de hongerwinter bloeide er opeens iets op van de Oecumene. Ds. Scharren, de Lutherse predikant, en ik begonnen met een wekelijks bidstond op woensdagmiddag. Na enige aarzeling ging ook ds. Van der Does van de Hervormde gemeente meedoen. We hebben in die spannende tijd dikwijls bijzonder fijne diensten gehad.

En toen de bevrijding kwam... 'k Weet haast zeker, dat Monnickendam nooit zo'n feest heeft meegemaakt als toen.

Dankbaar zie ik terug op een klein aantal jaren, waarin 'k zo ontzettend veel heb meegemaakt met mensen, die ik nooit zou kunnen of willen vergeten.

BIJDRAGE door DS. DE BOER

Van de eerste gemeente gaat een bijzondere bekoring uit, althans voor mij. De indrukken daar opgedaan vergeet je je levenlang niet. Ik schrijf dit op 74-jarige leeftijd.

Toen ik te Monnickendam mijn ambtelijke loopbaan aanving, was ik 31 jaar oud en van 1946 tot 1949 diende

ik de gemeente.

Het kost mij geen enkele moeite diverse gebeurtenissen voor de geest te halen: de grote pastorie met de lange gang in de Kerkstraat, schuin tegenover de pastorie van de Evangelisch Lutherse gemeente met als predikant destijds ds. H. Johannes. Wat heerlijk om op het orgel van zijn

kerk te mogen spelen!

De Hervormde predikant in die dagen was ds. Van der Does, een karakteristieke figuur met bolhoed. Hij preekte in de imposante Grote Kerk bij welke kerk ons kleine kerkje in de Schoolstraat in het niet viel. Met Rome hadden wij geen enkel contact destijds.

De eerste winter was buitengewoon streng. Drie voorvallen zijn mij uit die winter bijgebleven:

De begrafenis van de eerste echtgenote van Joh. Abma vond plaats bij hevige kou. Zonder overdrijving, de sneeuw lag huizenhoog. Vanaf de nok van het dak van de boerderij op Overleek liep de sneeuwlijn schuin naar beneden. De gemeentelijke sneeuwplough

ds. J.H. de Boer, geb. 1915, predikant te Monnickendam 1946, Nijverdal 1949, Middelburg 1955, Leiden 1958, Hengelo (Ov.) 1966, Oosterend (Texel) 1977, emeritus 1980

moest de weg vrij maken. Familie van ver kon niet tijdig aanwezig zijn. Zeker een uur hebben we moeten wachten op de familie in een cafézaal te Broek in Waterland, waarna de begrafenis kon plaatsvinden.

Een tweede voorval: op zekere zondagmorgen had ik een vacaturebeurt in Amsterdam-Noord te vervullen. Maar hoe er te komen? Volgens de dienstregeling zou ik met de Blauwe Tram juist voor tien uur in Amsterdam-Noord kunnen zijn. "Maar met die hevige sneeuwstorm kun je dat wel vergeten", dacht ik. Kleumend van de kou stond ik toch maar bij de halte. Tot mijn grote verbazing en vreugde kwam uit de richting Broek de tram aankruipen, in een wolk van stuif-sneeuw. Als enige passagier reed ik in de tram, die te Monnickendam keerde, naar Amsterdam-Noord tussen muren van sneeuw. Een half uur te laat belandde ik op de preekstoel van de aula van de Bavinckschool aan het Mosplein. Na afloop ben ik daar op verhaal gekomen bij de familie Lijssen,

met wie we bevriend zijn tot nu toe.

In diezelfde periode (derde gebeurtenis!) was er een classisbeurt in Holysloot. Maar alweer: de weg was glad en onbegaanbaar. Geen automobilist waagde zich erop. Na enig overleg met Maarten Splinter, die de waterwegen in die streek op zijn duimpje kende, werd besloten dat we onder zijn geleide op de schaats naar Holysloot zouden gaan. En zo gebeurde. Met een alpinomuts op het hoofd en 't klassieke zwarte pak met spreekjesbroek aan, kwamen we keurig op tijd in Holysloot aan. Mijn voeten waren als ijs, koud en stijf. Het was in de Adventstijd en ik preekte over Matth. 1:17. Iets om nooit te vergeten.

Om te memoreren hoezeer de tijden veranderd zijn: het jaarsalaris bedroeg f 2750,- (minder dan het emeritaatsgeld dat me nu per maand wordt uitgekeerd). Daarom oordeelde de kerkeraad dat er wat in natura bij moest in de vorm van aardappelen uit de polder, turf voor de grote kolomkachel in de achterkamer. Mijn uiterlijk schijnt in die tijd niet te zijn geweest als dat van Daniël en zijn vrienden uit Daniël 1. Daarom besloten (naar ik meen 18) boeren de handen ineen te slaan en ons wekelijks twee flessen volle melk en een pond eigen gekarnde boter te bezorgen. Mijn waardering voor dit alles is dan ook buitengewoon.

En dan spreek ik nog niet eens over de vele waardevolle contacten met mensen.

Van mijn keus voor Monnickendam heb ik nimmer spijt gehad.

BIJDRAGE door DS. MINNEMA

Graag ben ik ik mijn herinnering gedoken naar de tijd, dat ik in Monnickendam in uw midden woonde. Wat komt er dan bovendien? Wat is er gebeurd? Het lijken van de afstand van nú nogal kleine gebeurtenissen van een tijd, die eerder leek stil te staan dan dat ze dynamisch was. Maar het was wel een fijne tijd, vol nabije menselijkheid en waarin deze pastor veel heeft geleerd, waarvoor hij nog dankbaar is.

Laat ik wat noemen. Het ledental der Gereformeerde kerk heeft in die vijf jaar nimmer vijf meer en nimmer vijf minder bedragen dan 360 of 380. Het exacte getal weet ik uit mijn hoofd niet meer. Wel vertelde burgemeester Kelder me, toen ik hem voor mijn afscheid bezocht, dat de bouwplannen waren goedgekeurd. Spoedig daarna was het huizegeheel van Monnickendam verdubbeld! Van 600 naar 1200.

In die tijd kerkten we nog in de Schoolstraat en ik was de laatste pastoriebewoner van het huis in de Kerkstraat. Zonder centrale verwarming (kolenkachels) en zon-

*het echtpaar Minnema;
ds. M.T. Minnema, geb. 1926,
was predikant te Monnickendam
1951, 's-Gravenzande 1958,
Rijswijk (Z.H.) 1965, Rotter-
dam-Delfshaven 1981 (hulpd.)
's-Gravenhage-Loosduinen 1982*

bracht ik een bezoek aan Cor Snieder, penningmeester der kerk, die mij mijn salaris uitbetaalde.

Toen ik een keer iets nieuws wilde invoeren, zei de scriba (in dit geval Pieter Kaars, die deze functie afwisselde met zijn broer Dirk, evenals Jan en Gerrit Mars het voorzitterschap afwisselden): "Dominee, u kunt nu wel wat nieuws willen, maar binnen twee jaar bent u weer weg en dan zijn we twee jaar vacant en zitten wij als kerkeraad er mee". Ik heb me toen onmiddellijk voorgenomen minstens vier jaar te blijven.

Samen hebben we later wel iets nieuws ingevoerd. Het was gewoonte, dat er alleen huisbezoek werd afgelegd als de dominee er bij was, dus niet in vacante tijden. Dat is toen veranderd. Ouderlingen gingen van toen af ook getweeën en dat werd ook tijdens de vacature volgehouden.

Wat me verder is bijgebleven als een gebeuren dat ik later nergens ooit ben tegengekomen was dit: als het zondags Avondmaal was, dan nam de scriba na de morgendienst een ledenboek ter hand en noteerde nauwkeurig wie aan de Sacramenten had deelgenomen en wie gemist werd. Zo nodig werd voor de tweede dienst nog even een bezoek afgestoken.

der douche (was te duur: f 1800,- en dat ging niet). Maar het was verder zalig wonen in de grote kamers en de lange tuin. En ik ben nog een beetje verliefd op de prachtige eikenhouten voordeur. En ik word nog kwaad, als ik me het moment herinner, dat een grote vrachtwagen, die slecht manouvreerde er een onuitwisbare deuk in gereden heeft.

Het kerkgebouw werd te klein en toen werd besloten dat er een galerij ingebouwd moest worden. Architect Jan Plas maakte een ontwerp. De bovenste plaatsen op de galerij noemde hij Zacheüs-plaatsen. Je moest klein van stuk zijn als je daar wilde kunnen zitten. Fraai heb ik het nooit gevonden. Maar daar kon de firma Klok, die de galerij heeft gebouwd, niets aan doen. Kosten ruim f 5000,-. Ter vergelijking: het domineessalaris bedroeg toen f 4250,-. Iedere maand

Opzienschap à la Calvijn. Het gebeurde in alle harte-
lijkheid en onderling medeleven. Na de kerkdienst in de
middag werd de collecte geteld. Dat spaarde tijd.

Ineens komt het woord oecumene bij me boven. Wat had-
den we in die tijd voor oecumene. Officieel heel weinig.
Ik meen alleen een gezamenlijke kerkdienst in de Grote
Kerk op de vierde mei. Maar de onderlinge verhoudingen wa-
ren heel plezierig. Ik heb veel gepraat met ds. Bijlsma
van de Hervormde kerk en met ds. Hamel van de Lutherse
kerk, mijn overbuurman. Maar de pastoor heb ik nooit ont-
moet, terwijl het aantal Katholieken een derde van het to-
tale inwoneraantal besloeg. Raar eigenlijk! Maar zo ging
het toen.

Ik zie terug op een goede tijd. Het preken heb ik er
geleerd en de omgang met de mensen heb ik altijd erg fijn
gevonden. Zo'n eerste gemeente vormde je toch en daar ben
ik nog dankbaar voor. Het heeft mij goed gedaan even terug
te kijken en ik hoop dat het voor u net zo is, om dan weer
vooruit te kijken en kerk te zijn onder de adem van de Geest
van Christus.

EEN BOSJE BLOEMEN VOOR DE JARIGE KERK van D.N. WOUTERS

Bij een verjaardag hoort een geschenk. Wat kun je echter
meebrengen voor een (honderd-)jarige kerk? Met lege han-
den wil ik niet komen, want ik voel me met de Gerefor-
meerde Kerk van Monnickendam nog steeds zeer verbonden,
ook al is het inmiddels 28 jaar geleden dat de verhuis-
wagen op het Singeltje voor kwam rijden om ons huisraad
in te laden en naar Hoorn te vervoeren.

Dit artikel in het jubileumboekje is mijn bijdrage
aan het feest. Het zijn weliswaar papieren bloemen, maar
die hebben ook een voordeel: als de verse bloemen en
planten die aan deze verjaardag kleur geven allang ver-
welkt zijn, heeft een papieren boeket nog dezelfde waarde.

Op zondag 18 november 1956 was het zover. Enkele da-
gen tevoren had ik van de classis Dordrecht preekconsent
gekregen. De eerste kerk waarin ik zou voorgaan was Mon-
nickendam. Als tekst voor de morgendienst had ik een ge-
deelte van Genesis 28 gekozen, het visioen dat Jacob zag
toen hij in Bethel onder de open hemel lag te slapen.
Het was een preek met een thema en een onderverdeling in
drie punten, zoals in die tijd gebruikelijk was. Het the-
ma was: "De genadegiften en de roeping Gods zijn onbe-
rouwelijk". Het kwam er op neer dat als God iemand roept
Hij er - wat er ook gebeurt - niet op terugkomt, en dat
Hij ook zorgt voor de genadegaven die het mogelijk maken
dat iemand die roeping kan volbrengen.

Nu ik terugkijk naar deze zondag in 1956 moet ik
zeggen dat die dag beslissend werd voor de verdere gang

van mijn leven. Monnickendam werd mijn eerste gemeente.
De tekst die ik koos voor de eerste dienst heeft mij een
blijvende motivatie gegeven voor mijn werk als predikant.

Het lag overigens helemaal niet voor de hand dat ik mij
toen als predikant zou verbinden aan de Gereformeerde
kerk van Monnickendam. Als parttime secretaris van de
Calvinistische Studenten Beweging had ik tot najaar 1957
allerlei verplichtingen. Ik was niet van plan mij vóór de
zomer van dat jaar beroepbaar te stellen.

De avond van die eerste preekzondag bracht ik door
bij de familie D. Peereboom aan de Lindegracht. Daar kwam
een delegatie van de kerkeraad op bezoek, bestaande uit
Joh. Abma, B. Horjuš, J. Mars, aangevuld door de gastheer
D. Peereboom. Zij legden mij de vraag voor of ik een even-
tueel beroep van de Gereformeerde kerk van Monnickendam
kon en wilde overwegen.

Aan de ene kant was ik door deze voortvarende wijze
van handelen van de kerkeraad volledig overrompeld. Ander-
zijds was ik in de afgelopen dagen voortdurend bezig ge-
weest met de vraag wat de tekst over de roeping en de
genadegaven van God voor mij persoonlijk betekende. Ik
zag in de spontane reactie van de kerkeraad op de beide
diensten van die eerste zondag een richtingwijzer.

Na enkele dagen van persoonlijke overweging en van
overleg met anderen heb ik de kerkeraad geschreven dat
ik bereid was een eventueel beroep in overweging te ne-
men. Begin december werd de gemeente bijeengeroepen.
Deze sprak haar vertrouwen uit in de door de kerkeraad
voorgesteld procedure: de bevestiging werd gesteld op
2 oktober 1957. In de tussentijd zou een nieuwe pastorie
worden gebouwd. Mijnerzijds was ik graag bereid in de
tussenliggende periode één zondag per maand in de kerk-
diensten voor te gaan en catechisatie te geven.

Zo kwam ik in de periode voorafgaande aan de beves-
tiging regelmatig in Monnickendam. Op de zondag waarop
ik in Monnickendam voorging in de diensten wachtte dia-
ken T. Breedijk uit Broek in Waterland me om 9.30 uur
met de auto op bij de aanlegplaats van de pont in Amster-
dam-Noord. Door de week leerde ik de jeugd kennen. Ik
heb mijn oude catechisatieschrift nog eens doorgebladerd.
Er waren toen 57 catechisanten. Het doet me plezier dat
ik van elk van hen het gezicht nog voor me kan halen.
Omdat ik wekelijks aantekende wie er kwamen, vertelt
mijn oude schrift dat er een grote trouw was bij het ca-
techisatiebezoek. De meesten misten zelden of nooit. De
catechisaties werden voor mijn besef gekenmerkt door een
goede sfeer.

Door de maandelijkse kerkdiensten en de wekelijkse
catechisaties was er reeds een band ontstaan tussen de
gemeente en mij voordat ik in oktober 1957 als twaalfde

predikant van Monnickendam door mijn vader werd bevestigd.

De Gereformeerde kerk van Monnickendam is gedurende honderd jaar steeds een kandidaten-gemeente geweest. De predikanten bleven er soms nog geen drie jaar (Van Wilgenburg en De Boer) en nooit langer dan zeven jaar (Koppe-naal en Erkelens). Lange periodes waarin de gemeente vakant was konden zonder grote problemen overbrugd worden. Dat begon al gelijk in 1889: het duurde ruim vijf jaar voor de eerste predikant werd bevestigd.

Het vraagt veel van een gemeente, om steeds opnieuw te beginnen met een jonge predikant zonder ambtelijke ervaring. Maar Monnickendam kon dat aan. Veel minder dan bijvoorbeeld het geval is in de grote stad, is de kerk van Monnickendam afhankelijk van de inzet van de predikant. In de kerkeraad zaten voldoende ervaren ambtsdragers om de continuïteit en de stabiliteit van de gemeente te waarborgen. Ik heb de indruk dat ik, als ik eerst niet een paar jaar de tijd had gehad om te groeien in de beschutte warme kas van de kerk van Monnickendam, ik het veel moeilijker gered zou hebben in de koude grond van

de kerkeraad begin jaren '60:
staande v.l.n.r. C. Kraan, C. Pronk, G. Biesheuvel, G. Klok
en H. van Vliet; zittend J. Mars, D.N. Wouters, D. Kaars en
K. Kraay. Ds. D.N. Wouters, geb. 1930, predikant te Mon-
nickendam 1957, Hoorn 1961, Pijnacker/Nootdorp 1965, Amster-
dam 1970

Amsterdam waar ik inmiddels voor het twintigste jaar werkzaam ben.

De gemeente was in mijn tijd niet al te groot (350 leden, de helft van nu) en overzichtelijk. De ambtsdragers kenden de gemeente. Het zou in Monnickendam ondenkbaar zijn wat in Amsterdam van tijd tot tijd gebeurt, dat mensen uit de kerk verdwijnen of een tijd lang niet komen door welke oorzaak dan ook zonder dat iemand het merkt. Er werd nauwgezet aandacht gegeven aan de meelevendheid van de gemeente. Dat bleek bijvoorbeeld op de Avondmaalszondag. Na de diensten kwam het boek tevoorschijn waarin de namen van alle belijdende leden op alfabet opgenomen waren. Alle avondmaalsgangers werden nade dienst in het boek genoteerd en het totaal werd opgeteld. Dat getal moest overeenkomen met de optelsom van het aantal gebruikte zitplaatsen per tafel. Als het een enkele keer na de morgendienst niet klopte wist men 's avonds altijd wel wie over het hoofd was gezien. het achtergrondmotief achter deze administratieve accuratesse was van pastorale aard. In vroeger jaren werd elk adres in de dagen voorafgaande aan iedere Avondmaalszondag bezocht. Nu dat niet meer funktioneerde wilde men toch uit de boeken kunnen aflezen wie extra pastorale aandacht nodig had.

De gemeente was ten aanzien van haar predikanten wel kritisch, maar vooral mild. Een hard oordeel over een preek die naar het oordeel van (sommigen van) de kerkeraad beneden de norm bleef werd niet gegeven. Ik herinner mij de kritiek die ik kreeg naar aanleiding van de preek over Maleachi 3: 8-10 die ik op 10 november 1957 hield. Na de morgendienst op de volgende zondag sprak één van de ouderlingen mij aan: "Dominee, de fijne preek van vanmorgen geeft me vrijmoedigheid om toch even terug te komen op de preek van vorige week zondag (...)". Het was de methode van het boek Prediker (8:5): "Het hart van de wijzen kent tijd en wijze".

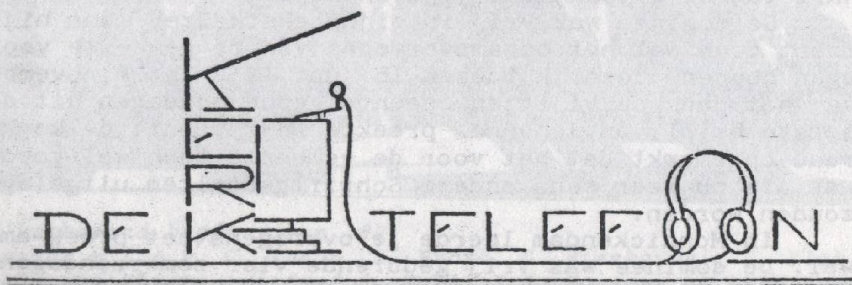
De dominee was vrij in zijn tekstkeuze, maar hij moest toch wel het opnamevermogen van de gemeente voor ogen houden. Toen ik tussen 15 juni 1958 en 16 november van dat jaar op vijftien opeenvolgende zondagen uit de eerste brief van Johannes preekte werd vanuit de kerkeraad opgemerkt dat het voor de gemeente toch wel goed was als nu weer eens andere Schriftgedeelten uitgelegd zouden worden.

In Monnickendam leerde je overigens het preek-ambacht wel. De dominee was vrij gedurende vier zomerzondagen en één zondag na Nieuwjaar. Van de 47 overblijvende zondagen werd van hem verwacht dat hij twee maal per zondag voor- ging, het liefst in eigen gemeente. Geruild werd er weinig. Dat hoefde voor mij ook niet. Overigens kan ik me

nu niet goed meer inleven in die situatie waarin ik zondag na zondag voor twee nieuwe preken moest zorgen. De kwantiteit zal de kwaliteit niet altijd ten goede gekomen zijn.

Monnickendam was ook een zeer hulpvaardige gemeente. Het meest sprekende voorbeeld was voor ons in die jaren de opvang van de Koreaanse familie Lee. Het begon zo. Op de Oudejaarsavond van 1958 was bij ons een Koreaanse dominee te gast die aan de Vrije Universiteit in Amsterdam zijn doctorstitel wilde halen. Om vijf voor twaalf - we zouden juist ter voorbereiding op de jaarswisseling Psalm 90 lezen - vroeg hij: mag ik misschien bij U komen wonen? Hij voelde zich namelijk in Amsterdam erg eenzaam. Enkele weken later kreeg ds. Kun Sam Lee een kamer in de pastorie aan het Singeltje. Weer een periode later vond br. Joh. Abma dat het toch eigenlijk niet kon dat deze dominee die na enkele jaren studie in Amerika nu in ons land was zo lang van zijn gezin vervreemd was. Dus ging br. Abma rond in stad en land, verzamelde gelden voor de heenreis en de terugreis, en zo kwam Young Chin Cho, de vrouw van Kun Sam Lee in Monnickendam. Nóg zie ik voor mij de aankomst van mevr. Lee, ontvangen door een groep Monnickendamse vrouwen die gezamenlijk voor het klaarmaken en inrichten van geschikte woonruimte in de pastorie voor de familie Lee hadden gezorgd. Mevrouw Lee verstond geen enkel woord Nederlands en niet meer dan anderhalf woord Engels, maar dat stond de communicatie met de vrouwen van Monnickendam niet in de weg. Toen mijn vrouw en ik op uitnodiging van prof. en mevr. Lee in 1982 een bezoek aan Korea hebben gebracht is er nog met veel dankbaarheid gesproken over dat wat de gemeente van Monnickendam voor hen had gedaan.

Tijdens mijn Monnickendamse jaren kwam de gedachte op om als plaatselijke kerk een eigen contactblad uit te geven. Als naam werd gekozen "De Kerktelefoon".

Contactblad van de Gereformeerde Kerk te Monnickendam

Het eerste nummer verscheen op 5 maart 1959. Hoe fraai het huidige logo van het blad ook is, zelf geef ik de voorkeur aan de oorspronkelijke kop van het blad, zoals deze door Lourens Mars was bedacht (zie de afbeelding op de vorige bladzijde). De verlengde bovenarm van de eerste "K" van de kerk levert het klankbord van de preekstoel, de microfoon op de kansel staat in verbinding met de twee "O"ren van de gemeente. In het eerste nummer staat hierover: "Dit contact-blad kan (zelfs in zijn bescheiden omvang) een van de verbindingsdraden zijn tussen het gepredikte Woord van God en onze huiskamers".

De tijd waarin de auto van de heer Breedijk mij naar Monnickendam reed ligt ver achter ons. Toch is de band met Monnickendam gebleven. Elk jaar weer ontvang ik het verzoek om in mijn preekrooster een paar diensten voor Monnickendam te reserveren, en dat doe ik graag. Als ik op de preekstoel sta zie ik nog verschillende van de 57 jongens en meisjes voor mij uit de periode die aan mijn bevestiging voorafging. De tijd is hen - net als mijzelf - niet ongemerkt voorbij gegaan, de wederzijdse band tussen de gemeente en de eerste bewoners van de pastorie aan het Singeltje is intact gebleven.

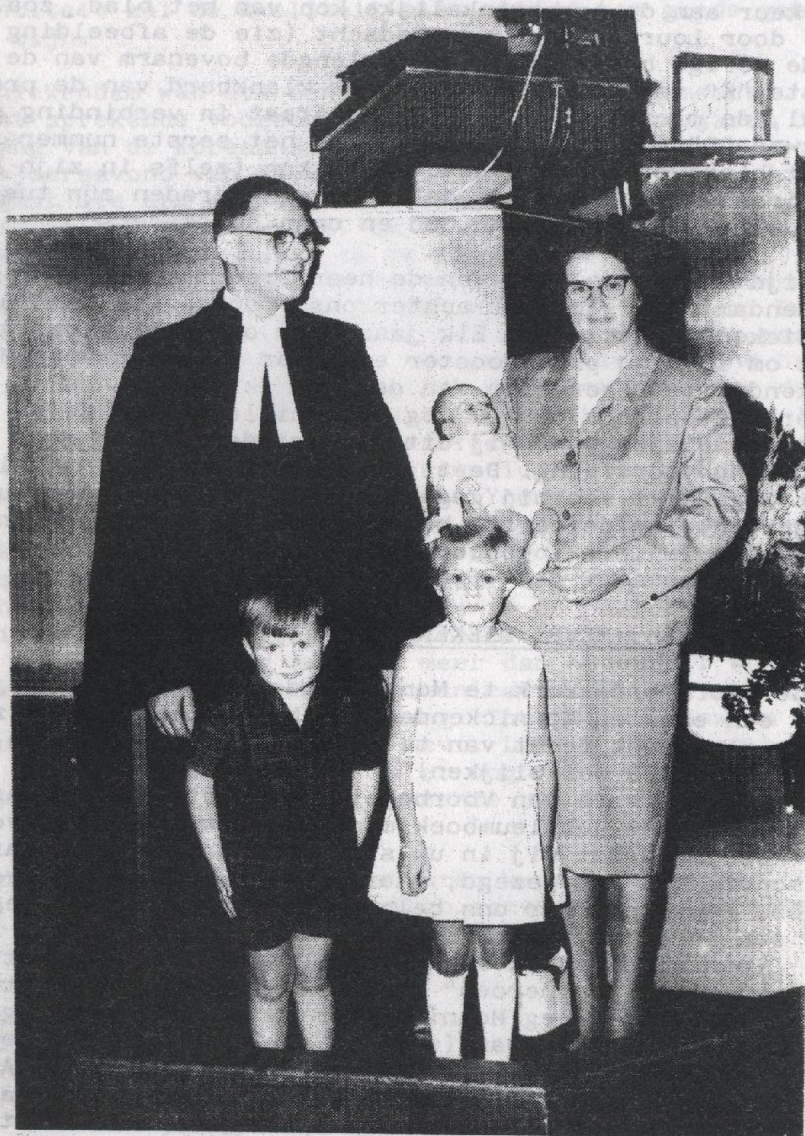
TERUGBLIK door MEVR. DIEKEMA

De Gereformeerde kerk te Monnickendam bestaat op 10 juli 1989 een eeuw en Monnickendam zal Monnickendam niet zijn om er een groot feest van te maken. Dat zal op 16 en 17 september 1989 wel blijken!

De Commissie van Voorbereiding heeft mij gevraagd of ik voor het jubileumboekje ook iets wilde schrijven over de jaren dat wij in uw stad woonden. Ik heb daar volmondig "ja" op gezegd, maar ik wist niet waar ik aan begon, want wat voor ons belangrijk was, wil niet zeggen dat een ander het daarmee eens is.

Toen mijn man in 1962 beroepbaar was en hij het land door moest om "op beroep" te preken, had van de acht beroepen die hij kreeg Monnickendam meteen zijn hart gestolen. Toen hij thuiskwam (want in die tijd bleef je een heel weekend in zo'n gemeente) zei hij tegen mij: "Als ik een beroep naar Monnickendam krijg, neem ik dat aan". Op een avond kwam de voltallige kerkeraad naar ons toe in Amsterdam om te zeggen dat dhr. Diekema bij acclamatie was beroepen. Enfin, hij werd de dertiende predikant.

Op 4 november 1962 werd mijn man bevestigd door ds. A. Plaatsman uit Amsterdam. Het gezegde dat een dominee pas in Friesland wordt gevormd ging voor hem niet op. In Monnickendam waren "wijze" mannen genoeg en die konden ook een predikant goed op weg helpen. De Gereformeerde

het gezin Diekema in 1962;
ds. H.J. Diekema, geb. 1930, predikant te Monnickendam 1962,
Wolfheze 1966; overleden in 1970

kerk telde toen 410 zielen. In de loop der jaren is er kerkelijk, maar ook stedelijk een grote uitbreiding gekomen. Er werd in deze jaren "buiten de vesting" gebouwd. De Oranjewijk werd volgebouwd en in het begin was je eigenlijk geen Monnickendammer als je buiten de vesting woonde. Ook dat zal nu wel anders liggen, omdat ook de kerk, als eerste gebouw, op de vlakte werd gebouwd.

Wij hadden een koude start! De winter 1962-1963 was bar koud en de kennismakingsbezoeken werden op de fiets gebracht. Dat betekende naar Katwoude tussen de sneeuwballen door! Ook in de pastorie moest hard gestookt worden, want er was nog geen centrale verwarming. Maar de schoorsteen trok goed!

Ja, wat is er allemaal gebeurd in die tijd? Daar was het gewone werk voor de predikant, twee preken maken voor iedere zondag, want buiten de vier vakantiezondagen waren er slechts twee vrije bij. Door de vele vacatures in de classis werd er praktisch iedere zondag drie maal gepreekt. Ook de consulentgemeenten Zunderdorp en Holy-sloot waren er toen bij. De preken werden meestal besproken op de maandagmorgen op de weg naar Overleek, waar dan ook dhr. J. Mars met zijn boodschappenkar te vinden was. Op die weg is er heel wat besproken en ook onder melkenstijd bij de boeren genoot mijn man van de vele gesprekken.

Later werd naast de pastorie het oude huisje van mw. Pronk afgebroken en er verrees een mooie garage voor de dominee.

Nu wij toch over bouwen spreken, kan ik wel zeggen dat er in onze tijd heel wat kerkeraads- en gemeentevergaderingen zijn gehouden om tot een oplossing te komen inzake de overvolle kerkdiensten in de Schoolstraat. Moest de kerk uitgebreid worden, moest er een stuk aangebouwd worden of moest er een hele nieuwe kerk komen? Het laatste is gebeurd en ik kan zeggen dat wij als gemeente er als één man achter hebben gestaan en eendrachtig hebben samengewerkt om een nieuw Godshuis van de grond te krijgen.

Weet u nog dat er bij ieder Gereformeerd gezin kauwgum werd ingepakt, een filmster moest erbij! Hele dozen van 2000 stuks werden bij de mensen opgehaald. Iedereen die even tijd over had, ging kauwgum inpakken. Een mooie tijd was dat! En dan niet te vergeten de OPA-actie o.l.v. de heren Bax en Peereboom. Jongens, wat werd er veel papier opgehaald en wat bracht dat een geld in het laatje.

Nadat de Opstandingskerk in oktober 1966 in gebruik werd genomen, brak er voor mijn man weer een drukke tijd aan met de nodige spanningen, want er kwamen heel wat hoorcommissies en toen er zo'n zeven beroepen uitkwamen, moest hij de knoop doorhakken en werd het beroep naar Wolfheze aangenomen. Op 13 november 1966 volgde ons af-

scheid van Monnickendam.

Het is voor ons een intens mooie tijd geweest. Veel vreugde, maar ook veel verdriet hebben wij als gezin te midden van u beleefd. Maar altijd was u, als gemeente, om ons heen en daar dank ik u nogmaals voor.

Goede banden hebben wij gehouden met onze eerste gemeente en met vreugde ben ik af en toe in uw midden. Dat Monnickendam ons nog niet vergeten was bleek toen mijn man op 2 juni 1970 plotseling overleed. Wat hebben wij een medeleven van u gekregen en uit de grond van mijn hart wil ik u nogmaals daarvoor dankzeggen!

Tot slot is mijn wens voor u dat de Gereformeerde kerk van Monnickendam, ook in het Samen-op-Weg proces, zegenrijk mag arbeiden en allen God alleen als Leidsman zullen aanvaarden.

BIJDRAGE door DS. LEEUWIS

Monnickendam: 16 november 1969 - 11 januari 1976

Wat is het geheugen toch een ingewikkeld en wonderlijk systeem! Omdat het informatie verwerkt, wordt het wel ver-

geleken met een computer. Om iets uit het geheugen van een computer op te roepen moet je een bepaalde code gebruiken. Als ik het woord "Monnickendam" intoets in de "computer" van mijn geheugen, waarom is dan het eerste beeld dat op het scherm verschijnt een aantal mannen van wie de achternamen niet meer dan vijf letters tellen: Mars, Klok, Abma, Kaars, Pronk?

We zitten in de studeerkamer van die fantastische pastorie aan de Nieuwe Zijds Burgwal. Ik weet niet wat we daar doen; ongetwijfeld vergaderen we. Waarom nu juist dat beeld het eerst?

Want later komen er veel meer. Het lijkt wel of het ene beeld het andere aanstoot en tevoorschijn roept.

Ik denk dat het komt omdat deze mensen (en er zouden er veel

ds. J. Leeuwis, geb. 1941;
predikant te Monnickendam
1969, Rheden-De Steeg 1976,
Hoorn 1982

de g.j.v. midden jaren '70; staande v.l.n.v.: Henk Klein, Jan v.d. Leij, Hanneke Peereboom, Martin Horjus, Nanda Reijnders, Jan Oussoren, Jervie Tichelaar, Andries Zaalberg, Klok, Klaas Reijnders, Joop Oussoren, Arne Spintter, Alice Mul, Herman Smit, Wijnand Oussoren, Thea Zandstra; op de grond v.l.n.v.: Johan Horjus, Theo Eppinga, Patricia Winsten, Wijnke Prins, Heleen Maas, Lia Spintter, Wim Kersting, Wietske Eppinga, Marijt Oskam, Ada Keukenmeester, Marion Huis, Joke Middeldijk, Adri Pronk

meer te noemen zijn) niet alleen goede "medewerkers" waren binnen de Gereformeerde kerk van Monnickendam, maar omdat ze daarnaast of liever tegelijk ook persoonlijk met me meeleeften. Het werd nooit uitgesproken, maar ze voelden feilloos aan en lieten dat ook merken, wat je als beginnend predikant nodig had. Hoogdravende woorden als "supervisie" en "werkbegeleiding" werden daarbij niet gebruikt, maar het was "geïntegreerd" in de samenwerking en zo hoort het ook!

Het beeld van de gemeente als een grote familie dringt zich aan me op. Dat heeft natuurlijk ook negatieve kanten, maar die hoeven in dit bestek niet uitgemeten te worden! Bovendien zou ik dan echt moeten nadenken en ik beperk me nu tot de beelden die spontaan bij me opkomen. Dat zijn ook de herinneringen aan tragische gebeurtenissen. Daarvan heb ik er veel meegemaakt: het sterven van kinderen, ongevallen waarbij jonge mensen om het leven kwamen.

Achteraf denk ik: wat had ik in die situaties te bieden? Maar juist dan merkte je hoe belangrijk het is als er zo'n grote "familie" is, die meeleeft als er met iemand in de gemeente iets ergs gebeurd is.

Toen de evangelist Johannes over Jezus gepraat en geschreven had, merkte hij het ook: hoe langer je over Hem nadenkt, des te meer komt er in je geheugen boven en je raakt over Hem niet uitgepraat en uitgeschreven. In alle bescheidenheid: dat geldt in zekere zin ook voor de kerk van Monnickendam.

Mijn wens voor u op dit jubileum is, dat u nog heel lang herkenbaar bent als gemeente van deze Heer, zó dat anderen er niet over uitgepraat raken.

BIJDRAGE door DS. ERKELENS

Hoe lang zal de Gereformeerde Kerk nog nodig zijn?

Onlangs begaf ik mij voor een theologische studiedag naar Kampen. Ik was daar nog nooit geweest. Ik had aan de Vrije Universiteit gestudeerd. Daar staat weliswaar een beeltenis van Abraham Kuyper, maar de sfeer van de gebouwen wordt toch meer bepaald door het materiaal waarmee zij zijn gemaakt: staal, glas en beton. De sfeer van Kampen echter riep historisch besef bij mij wakker. Of kwam het misschien ook door de figuur van prof. H.N. Ridderbos, wiens tachtigste verjaardag aanleiding was voor deze studiedag en die door zijn bijdrage aan de discussies en de afsluitende bijbelstudie over Johannes 12 een duidelijk stempel zette op deze dag?

Wat de reis betreft viel mij op dat je in Zwolle moet overstappen van de snelle intercity op een ronkende

dieseltrein. Ook deze trein rijdt de stad niet binnen. Het schrijven van deze bijdrage heeft daar wel iets van: even loskomen van het intercitynet, op weg gaan naar een historische plek, een reis waarvan het laatste stuk te voet moet worden afgelegd.

Terug dus in de herinnering. Toen ik zo'n twintig jaar geleden aan de theologische studie begon, was er een behoorlijke afstand, ja haast een wederkerig wantrouwen tussen de theologie en de kerk. Ook zelf voelde ik mij nauwelijks nog thuis in het Gereformeerde leven van mijn tienerjaren. Er ging een nieuwe wereld voor mij open. Er werd in die tijd gedemonstreerd voor vrede in Vietnam. Het was ook de tijd waarin Bas de Gaay Fortman voor volle zalen sprak en waarin Herman Wiersinga de Gereformeerde gemoederen tot hoge temperaturen bracht. Kortom, verrukkelijke tijden voor wie intens betrokken in het leven staat. Door de vernieuwing in het theologisch denken bleef bij mij toch de band met het Evangelie bestaan. Maar het bewustzijn was verruimd.

In de doctoraalfase kwam de vraag: hoe verder? Ik besloot me toch maar aan te melden bij de kerk. We wilden niet ver bij Amsterdam vandaan. Monnickendam was vacant. Misschien kon ik daar de studie dienstbaar maken aan de praktijk. Volgens de toenmalige beroepingscommissie was er in Monnickendam wel enige openheid voor nieuwe ideeën. Wat mij te wachten stond liet zich niet voorspellen. Dat een kerkeraadslid mij vroeg of ik bij verschil van mening bereid was mij te onderwerpen aan de kerkeraad, gaf mij wel te denken, maar het ontmoedigde mij niet. Ik was jong en wilde aan het werk.

Er was in het Gereformeerde leven veel aan de hand. De synode had zich bezonnen op de discriminatie van homoseksuelen. In Monnickendam wilden sommigen deze kwestie liever onder tafel houden. Maar dat lost natuurlijk niets op. Gelukkig kreeg de kerkeraad de moed hierover studie te maken en voorstellen te doen.

Later kwamen ook de vragen van het Schriftgezag en ook andere geloofs- en samenlevingsvragen vroegen om visie en beleid. Niets uit de weg gaan en alles open op tafel leggen, daar kom je het verste mee. Zelfs botsingen of misschien wel juist botsingen kunnen veel aan het licht brengen en bij een positieve houding verrijkend en opbouwend zijn.

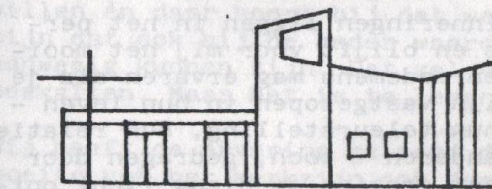
Zo waren er vragen rondom de betekenis en de beleving van het Avondmaal. Ook de vorm van de viering en de deelname van kinderen daaraan kwamen op de agenda. Er werd een werkgroep ingesteld. Ook kwamen er platformgesprekken over vrede en ontwapening. De honger in de wereld kreeg aandacht via het werelddiakonaat. Er kwam ook een liturgische zanggroep voor het Kyrië, het Gloria en de Avondmaalsliturgie. In samenspraak met de scholen kwam

het gezin Erkelens voor de in 1957 gebouwde pastorie
aan de Nieuwe Zijds Burgwal; ds. M. Erkelens, geb.
1947, predikant te Monnickendam 1978, Alkmaar 1985

tevens een verzameling van kinderliederen tot stand. Alles kwam in een keurig liturgieboekje te staan. Dat in die tijd ook de kop van het kerkblad veranderde was slechts een markerende bijkomstigheid.

DE KERKTELEFOON

contactblad
van de Gereformeerde Kerk te Monnickendam

Dwars door alles heen was er ook nog de groei van het Samen-op-Weg proces. En er kwam een werkgroep met voorstellen voor de kerkeradsstructuur.

De zevenjarige periode dat ik in Monnickendam heb meegewerkt is in elk geval geen rusige tijd geweest. De tijd was er ook niet naar. Er moest veel gebeuren. Gelukkig werd ook het Evangelie verkondigd en gevierd. Zelfs de catechismus werd nog aan de orde gesteld. In de allerlaatste periode was er bezinning op het werk van de Heilige Geest. Dat had eerder gemoeten.

Zoals gezegd, botsingen konden niet uitblijven. Toch hebben wij, naast pijnlijke ervaringen - wie gevoelig is, is nu eenmaal ook kwetsbaar - ook veel vreugde in Monnickendam beleefd.

Zo herinner ik mij de gezamenlijke zendingsdienst in de Grote Kerk, het ontstaan en de groei van het kinderkoor - muziek betekent veel voor mij - het lied uit de musical van 1984 "Samen gaan wij Kerstfeest vieren" heeft op mij onvergetelijke indruk gemaakt, de Bethlehemcantate van de grote cantorij, het presentatieconcert van Piet Wiersma, fantastische herinneringen!

Minder opvallend maar ook waardevol waren de inleidingen voor de g.j.v. en de opbouw van het catechese-team.

Een hele mooie herinnering vind ik ook het harte-lijke en spontane applaus dat Gerda Zandstra kreeg toen ik haar op de zondagmorgen na het examen bij het begin van de dienst feliciteerde met haar slagen voor het examen kerkmuziek. Trouwens, speelt ds. Soeting nog wel eens in de avonddienst als Gerda naar het Avondmaal gaat?

Aardig was ook de bustocht naar de vredesdemonstratie in Den Haag. Op de achterste bank zat ik naast de burgemeester en op de terugweg spraken we over de inpoldering van de Markerwaard. Dat moest maar niet gebeuren. Juist de aardigheid van dit soort contacten mis ik nu ik predikant ben ik een steeds massaler wordende nieuwbouwwijk.

De diepste en mooiste herinneringen liggen in het persoonlijk pastoraat. Het is en blijft voor mij het mooiste dat je als predikant en medemens mag ervaren als je meemaakt dat mensen die zijn vastgelopen in hun leven - hun verdriet, hun angst, hun teleurstelling, hun relatie met God, hun relatie met anderen - toch, gedragen door de trouw van God weer verder groeien en nieuw licht ontvangen op hun levensweg. De boodschap van het evangelie, namelijk de blijvende trouw van God, door het leven en het sterven heen, blijkt dan een diepe realiteit te zijn.

Dat brengt mij tenslotte bij de vraag boven deze bijdrage. Hoe lang zal de Gereformeerde Kerk nog nodig zijn? De kerk dankt haar ontstaan en haar voortbestaan aan de trouw van God. Trouw aan het Evangelie bracht mensen in de vorige eeuw buiten de kerk waarin ze waren opgegroeid. In zo'n periode kan een nieuwe kerk, helaas, nodig zijn. Onze tijd is een andere tijd. Ook onze tijd kent trouw en ontrouw. Er is ontrouw van mensen die de kerk verlaten. Maar er is ook de ontrouw van mensen die niet vragen naar het waarom daarvan. Er is ook de pijn van de kerkverlating. Sommigen hebben psychische schade opgelopen in de groei van hun persoonlijkheid door eenzijdige nadruk op het menselijk falen. "Schoon mijn zonden vele zijn", leerden we thuis en: "misvormd door duizend zonden", leerden we op school. Anderen hebben door altijd nuttig te moeten zijn nooit geleerd om van het leven te genieten. Weer anderen hebben door altijd vriendelijk en opgewekt te moeten zijn nooit geleerd te luisteren naar hun gevoel. Herstel voor deze pijn die mensen in zich meedragen kan er zijn als mensen weer iets kunnen ervaren van wat de bedoeling is van het kerkzijn: plek waar de trouw van God wordt verkondigd, gevierd en beleefbaar wordt gemaakt.

In zijn goedbedoelde boekje "Gereformeerd of knettergek" schrijft ds. A.A. Spijkerboer: "Gereformeerd is de kerk die leeft bij het feit dat God in Christus genadig is, dat God dit in Zijn Woord bekend maakt en dat God door Zijn Geest die genade werkzaam laat worden in het leven van mensen". Dat vraagt ook in onze tijd visie en beleid. Is daar een aparte Gereformeerde Kerk voor nodig? Zal het niet veelmeer nodig zijn dat mensen samen leren antwoorden op de trouw van God? Dat mensen samen leren levensvreugde te vinden in de dienst aan het

komende Koninkrijk?

In Evangelisch Commentaar van 15 januari 1988 stond over goed omgaan met elkaar: goed wil zeggen dat a) mensen niet onnodig worden beschadigd; b) de zaak waar het om gaat zo goed mogelijk tot z'n recht kan komen en c) de kansen op verdere samenwerking worden verbeterd. Daar hoort bij dat je de ander niet zo benadert dat hij niet meer in staat is te reageren zoals hij eigenlijk wel zou willen en daar hoort bij dat we ons voortdurend bewust zijn dat ook bij de ander waardevolle gezichtspunten aanwezig kunnen zijn. Dat zal voor Gereformeerden niet meevallen. Maar het is te leren.

Mij heeft de ervaring geleerd dat wie deelneemt aan de moeite van het kerkzijn ook deelt in de vreugde van het kerkzijn. Laten we zo kerk zijn dat ook jongeren dat aan ons kunnen merken. Trouw aan het Evangelie is ook voor onze tijd van beslissende betekenis. Daarover ging het honderd jaar geleden, maar daarop komt het ook aan in onze tijd! Want Samen op Weg wil zeggen samen dienstbaar zijn aan de kerk van de toekomst.

De reis naar Kampen maakte me duidelijk dat ook nu theologie inspirerend kan zijn. Maar alleen samen kunnen Christen en Kerk van Christus zijn: oecumenisch, plaatselijk en mondiaal.

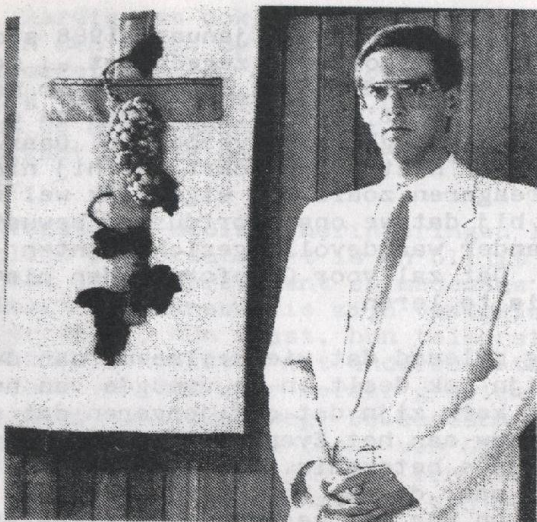
Ook de terugweg gaf te denken. Op eigen benen gaan, op weg naar de plek waar je taak ligt, via de dieseltrein aansluiting vinden op de grote lijnen van het leven. Voor het kerkzijn zijn ze alle drie belangrijk. En ook, dat de wissels op tijd zijn goedgezet.

Laat dankzeggend de bede om wijsheid niet ontbreken.

SLOTWOORD door DS. SPRONK

De dag waarop ik bevestigd werd als predikant en intrede deed in Monnickendam, 2 februari 1986, was het precies honderd jaar geleden dat de eerste kerk in Doleantie ging, namelijk de kerk van Kootwijk. Dat schept een band.

Wroetend in de geschiedenis van onze honderdjarige kerk ontdekte ik dat ik twee voorgangers heb die net als ik de doctorstitel dragen (ik promoveerde in april 1986 op een proefschrift over voorstellingen over het zalige leven na de dood van Israël en de omringende volken). Beide predikanten, ds. Koppenaal en ds. Ubbink, zijn geschorst. Dat zet je aan het denken. Deze twee zo heel verschillende ontdekkingen zijn misschien wel symbolisch voor mijn ervaringen als beginnend predikant in Monnickendam: ik ben van de kerk gaan houden en ik heb haar beperkingen leren zien. Het is een spannende aangelegenheid.

ds. K. Spronk, geb. 1957, predikant te Monnickendam 1986; naast hem één van de nieuwe kanselkleden

Als je daar midden in zit, kun je niet tot een weloverwogen oordeel komen. Dat zal ik ook niet proberen te geven. Ik wil slechts enkele zaken noemen die op dit moment bij mij boven komen:

- de gemeente: het verbaast mij nog steeds hoe snel we daarin zijn opgenomen en hoeveel je met elkaar kunt delen aan blijdschap en verdriet, hoe intens je met elkaar kunt leven;
- de kerkeraad: ik heb een hekel aan vergaderen, maar de

ontspannen en soms zelfs kameraadschappelijke sfeer zorgen ervoor dat ik doorgaans met plezier naar de kerkeraadsvergaderingen toe ga;

- de oecumene: wat fijn dat je zo nauw kunt samenwerken met je collega's en dat de muren tussen de kerken zo laag geworden zijn. Het was voor mij trouwens een bijzondere ervaring om deze keer als Gereformeerde de meest conservatieve van het stel te zijn. Dat was in mijn vorige woonplaatsen wel anders;

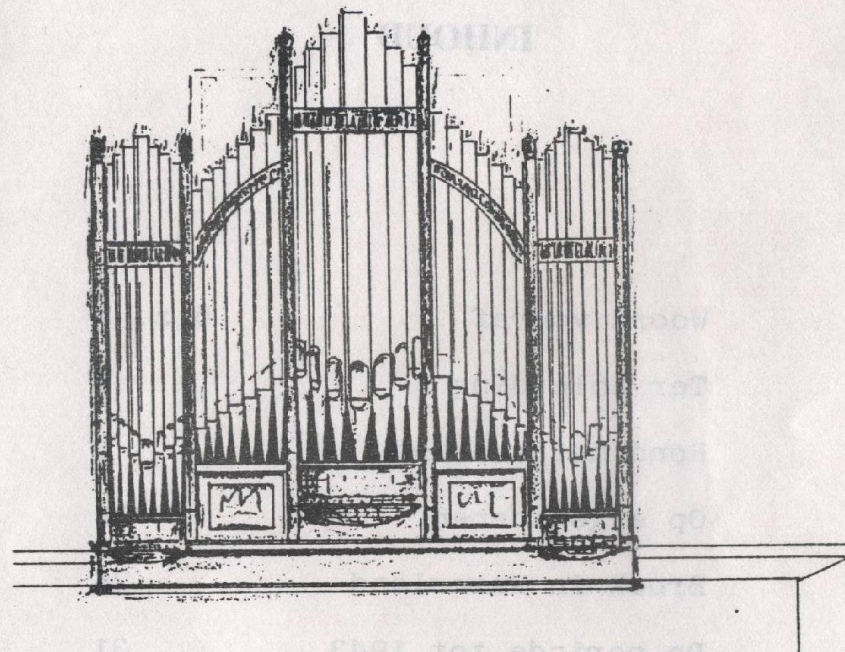
- kanselkleden: ik geniet elke keer weer van de originele en veelzeggende kanselkleden die de afgelopen jaren op initiatief van de vrouwencontactgroep en onder leiding van Marleen Engeler gemaakt zijn;

- Heilig Avondmaal: het is droevig dat jarenlang spreken over de betekenis van dit sacrament, over de toelating en de vorm een verkeerde en heel moeilijk te doorbreken spanning rond de viering hebben opgeroepen. Vroeger hoorde het bij de tucht dat gemeenteleden werden afgehouden van het Avondmaal. De manier waarop men nu wordt verhinderd is geen verbetering;

- de vele initiatieven voor en door jongeren in de kerk: in de eredienst, rond catechisatie en in bijzondere projecten zoals de reis naar Taizé en de reis naar Ecuador doen heel de gemeente goed;

- het orgel: gelukkig krijgt de Opstandingskerk nu ook het orgel dat daar past. Een waardig kado voor de honderdjarige. Het oude orgel werd immers ook aangeschaft ter gelegenheid van een (het 25-jarige) jubileum. Want

daarvoor is de kerk er toch ook: om door alle tijden heen de lofzang gaande te houden.

schets van het front van het orgel dat in 1990 in de Opstandingskerk zal worden geplaatst door de firma Hendriksen & Reitsma, waarbij gebruik gemaakt wordt van pijpmateriaal uit het oude orgel; ook het ontwerp voor het front is geënt op het werk van de voormalige orgelbouwer Standaart